

Kaptol 7
 BiH - 71000 SARAJEVO
 Tel.: +387/33/ 208 878; 218 823
 Fax: +387/33/ 212 937
 E-mail: kaptolka@gmail.com

PRIOPĆENJE VRHBOSANSKE NADBISKUPIJE
u povodu najave da bi Gradsko vijeće Grada Sarajeva 1. veljače 1462. proglasilo
danom osnivanja Grada

Vrhbosanska nadbiskupija, čije je službeno ime Vrhbosanska ili Sarajevska (*Vrbosnensis seu Seraiensis*), osjeća moralnu obvezu oglasiti se u povodu najave da bi Gradsko vijeće Grada Sarajeva 1. veljače 1462. proglasilo danom osnivanja Grada. Naime, naspram tomu, posvema je jasno da su ondašnji osvajači zauzeli naselje (grad) Vrhbosnu (*civitas Vrhbosna*), koje je pod tim imenom na mjestu Sarajeva postojalo stoljećima prije toga. (<https://www.ktabkbih.net/> : „Stara katedrala svetog Petra u Vrhbosni“, 6. siječnja 2011.; Marko Vego i drugi) Uspomenu na to čuva i službeno ime Nadbiskupije koje potječe iz srednjega vijeka: Vrhbosna.

I. U staroj Vrhbosni je postojala i katedrala svetoga Petra, zasnovana 1238. godine. A na osnovu arheoloških nalaza, glede mjesta na kojemu se ona nalazila na području današnjega Sarajeva, pomaže otkriće pet romaničkih kapitela otkrivenih u Podtekiji i oltar posvećen apostolu Petru, otkriven kod nekadašnje Kemaludinove džamije. Oba nalaza datiraju iz XII./XIII. stoljeća.

Nalaz pet kapitela u neposrednom prostoru bivše Skenderpašine tekije indicira na postojanje nekoga sakralnog objekta u predturskom vremenu na tome mjestu. Budući da se Skenderija nalazi u podnožju Debeloga Brda, na lijevoj obali Miljacke nasuprot srednjovjekovnoj Vrhbosni, moguće je na taj prostor locirati katedralu sv. Petra, koju povelja kralja Bele IV. iz 1244. godine stavlja (Marko Vego) „in supra Vrhbozna Burdo = na Brdu povrh Vrhbosne“. To bi bilo jedno od mogućih mjesta.

Drugi spomenik, oltar iz katedrale sv. Petra u Vrhbosni, također doprinosi ubikaciji ove katedrale, ali na drugom mjestu. Otkriven je taj oltar u haremu Kemaludinove (Ćemaluše) džamije, duboko u zemlji. To je fragment antičkoga stupa, korišten je u srednjem vijeku kao oltar, u čiju gornju plohu je uklesan dijelom oštećeni posvetni natpis:

(apost)OLI PETRI VERB(osnensi)
NON POTEST PONER(e)
(hoc o)PU(s)

Ovaj nalaz oltara smješta staru vrhbosansku katedralu na raskršće ulica Ćemaluše i Ferhadije. Njegov original čuva se u Zemaljskom muzeju u Sarajevu. Njegova kopija postavljena je kao dio propovjedaonice u sadašnjoj vrhbosanskoj katedrali a njegov stilizirani nacrt nalazi se u grbu Vrhbosanske nadbiskupije.

II. Osim arheoloških nalaza, neka budu spomenuti i neki pisani dokumenti o katedrali u Vrhbosni. Tako:

1. Dana 26. travnja 1238. papa Grgur IX. poručuje kumanskom biskupu da treba posvetiti novoga bosanskog biskupa Ponsu (ili Povšu), nakon što se biskup Ivan zahvalio na toj službi. U pismu je napisana i ova rečenica: „Ceterum quod ipse, postquam loco prefuerit, necnon instituendi per te prepositus et capitulum future cathedralis ecclesiae, ac terrae clericus...” = *Osim toga, što se tiče njega samog, nakon što bude postavljen na položaj, kao i postavljanja od strane tebe i kaptola buduće katedralne crkve i klera zemlje...*

2. Dana 22. prosinca 1238. papa Grgur IX. naređuje dominikancima u Pečuhu da biskupu Ponsi predaju novac što ga je kod njih deponirao ban Ninoslav za gradnju katedrale.

3. Također 22. prosinca 1238., dakle istoga dana, isti papa naređuje benediktinskom opatu u Varadinu da preda novac što ga je kod njega ostavio slavonski ban Jula za gradnju katedrale u Vrhbosni.

4. Potom 7. prosinca 1239. papa Grgur IX. potvrđuje bosanskom biskupu i kaptolu imanja koja im je darovao herceg Koloman i drugi ljudi. Pismo je upućeno na naslov: „Venerabili fratri episcopo et dilectis filiis capituli sancti Petri in Bosna“ = *Časnom bratu biskupu i dragim sinovima kaptola svetog Petra u Bosni*. Biskup tada dobiva u posjed, između ostaloga, Brdo u Vrhbosni i Đakovo u Slavoniji. Tu će darovnicu još jednom 1244. godine potvrditi i kralj Bela IV.

5. Zatim 27. prosinca 1239. papa Grgur IX. naređuje bosanskim dominikancima da biskupu Ponsi predaju novac što ga je ban Ninoslav „quondam apud vos pro cathedrali ecclesia construenda in Bosne partibus deposuerit“ = *nekoć kod vas položio za izgradnju katedralne crkve u dijelovima Bosne*.

6. Dana 20. srpnja 1244. kralj Bela IV. potvrđuje darovnicu hercega Kolomana iz 1239. godine, nakon što je darovatelj u međuvremenu preminuo a zemlja bila opustošena od Tatara. Izričito navodi posjede bosanskoga biskupa, pa između ostalog i: „in supra Vrhbozna Burdo, cum omnibus pertinentiis, ubi ipsa ecclesia cathedralis sancti Petri est fundata.“ = *na Brdu povrh Vrhbosne, sa svim pripadnostima, gdje je sama katedralna crkva svetog Petra utemeljena*.

III. Kamen pamti, a dokumenti jednako bilježe. Sve drugo protivi se istini. Ili, jednostavno rečeno: *Contra artefacta et documenta non sunt argumenta!* Osim toga, ni Vrhbosna nije početak Grada, jer područje Sarajeva poznaje naselja u kontinuitetu od antičkih vremena. O tomu svjedoče brojna arheološka nalazišta. U tom nizu je i Vrhbosna. A kad je nastala, samo dragi Bog zna. No morala je biti neka vrsta organiziranoga naselja jer je Katolička crkva, prema prastarim pravilima, samo u takvima osnivala biskupije i gradila katedrale.

Sarajevo, 17. veljače 2025.

Vrhbosanska nadbiskupija